

GESTIÓ DEL CONEIXEMENT

Jornada d'assessorament tècnic de menors

Alguns aspectes ètics a considerar en la tasca del tècnic psicosocioeducatiu en l'àmbit de la justícia juvenil

Resum de la ponència

Dr. Joan Canimas i Brugué
Coordinador tècnic
de l'Observatori d'Ètica Aplicada a la Intervenció Social
(Universitat de Girona)

Barcelona
30 de novembre de 2007

ALGUNS ASPECTES ÈTICS A CONSIDERAR EN LA TASCA DEL TÈCNIC PSICO-SOCIO-EDUCATIU QUE TREBALLA EN L'ÀMBIT DE LA JUSTICIA JUVENIL

1. Creixen *judicialització* de la vida

Entenem per *judicialització* el procés en què el sistema judicial es converteix en un instrument habitual de resolució de controvèrsies familiars, socials o polítiques que abans eren resoltes per altres procediments.

Alguns autors interpreten la *judicialització* com una característica d'una nova forma d'organització socio-política que anomenen *biopoder* o *biopolítica*. Aquesta nova forma d'organització es caracteritza pel fet que la vida social es regula des del seu interior i la vida de les persones es converteix en un objecte de poder i d'organització social, la qual cosa fa que la seguim, la interpretem, la conduïm, l'articulem i rearticulem.

En la *metròpolis biopolítica*, els conflictes amb els nois i noies que abans eren resolts per la família i pels implicats, escapen del seu control i prenen una dimensió que avui i en alguns casos, encara és possible que ens sorprengui.

Considero que la primera reflexió ètica hauria d'anar en la direcció d'entendre la pròpia època. De copsar la clariana en què es fan possibles les problemàtiques i les reflexions que les acompanyen, per exemple la creixent preocupació per l'ètica.

2. Ètica de la complexitat: principis, conseqüències, procediments i hospitalitat

En filosofia moral se sol parlar de diferents corrents ètics i, de tots ells, se sol destacar el *principialisme*, el *conseqüencialisme* i l'*ètica procedimental*. De l'*ètica de la hospitalitat* (o del *cuidar*, o de l'*alteritat*) se'n comença a parlar altra vegada. Però vet aquí que l'ètica aplicada, que se les ha de veure amb situacions concretes, ens demostra que cap d'aquests corrents ètics pot donar resposta tot sol a la complexitat del fet humà i que és necessari recórrer a una *ètica de la complexitat*.

En la pràctica professional, els tècnics psico-socio-educatius han de tenir en compte tots els grans corrents ètics. Han de tenir en compte *els principis* que han de guiar qualsevol acció humana (per exemple que tots els éssers humans tenim dignitat i que som mereixedors de respecte); han de tenir en compte *les conseqüències* de la seva actuació (per exemple els resultats que es preveuen obtenir amb les mesures proposades); han de tenir en compte *els processos* a través dels quals arriben a conèixer i valorar situacions i a prendre decisions (per exemple practicar una escolta activa de totes les persones implicades). I com que sortosament les persones no només coneixem, avaluem i prenem decisions, sinó que també *sentim*, han de tenir en compte l'*alteritat*, la presència de l'altre que ens reclama.

Considero que la segona reflexió ètica hauria d'anar en la direcció de conèixer i pensar l'ètica de la complexitat, la necessària imbricació que la pràctica professional demana entre els quatre grans corrents ètics abans assenyalats. Tres d'ells (principialisme, conseqüencialisme i procedimentalisme) se situen en la que podríem anomenar "tradició racionalista". I l'altra (l'ètica de la hospitalitat, del cuidar o de l'alteritat) en la que podríem

considerar “tradició religiosa”, en el sentit d’allò que ens vincula i uneix (*religare*) a l’altre, i que l’àmbit psico-socio-educatiu ha acabat anomenant vincle i afeció.

3. Delimitació de les funcions del tècnic psico-socio-educatiu

La llei de Protecció Jurídica del Menor assenyala que un dels principis rectors de l’actuació dels poders públics és la supremacia del interès del menor. Ara bé, tot i que això és desitjable, no sempre és possible, perquè de vegades es fa difícil que en la mesura adoptada pel jutge concorrin aquestes dues circumstàncies: (a) acompliment de la llei i (b) que sigui la millor opció pel menor d’edat. Ja d’entrada, el fet que l’adolescent o jove es vegi sotmès a un procediment, no és pas fruit d’allò que li convé, sinó de l’aplicació de la llei, que pot coincidir o no amb l’interès del menor.

Les situacions o els supòsits en què no concorren aquestes dues circumstàncies ens poden ajudar a discernir les responsabilitats de cadascú. I entenc que la judicatura es deurà a la llei i a la justícia (que no sempre coincideixen), i el tècnic psico-socio-educatiu al menor d’edat, a allò que necessita pel correcte desenvolupament de la seva personalitat (que no necessàriament ha de concordar amb la llei).

La defensa del adolescent o del jove que ha de realitzar el tècnic psico-socio-educatiu tampoc és la mateixa que la que ha de realitzar, per exemple, l’advocat defensor, o fins i tot la que poden realitzar els seus pares (tot i que una vegada més és desitjable que tots coincideixin). El tècnic ha de cercar i proposar, com s’ha dit, procediments que facilitin i estimulin el correcte desenvolupament de la personalitat del noi o de la noia; l’advocat defensor, en canvi, pot cercar el bé immediat del menor.

D’altra banda, la descripció i interpretació dels fets des d’una mirada psico-socio-educativa vol dir no centrar-se només i principalment en allò que va passar (això més aviat és responsabilitat de la policia, la magistratura i la fiscalia), sinó principalment en (a) per què va passar (les raons psicològiques, socials i educatives que han motivat que un adolescent o jove hagi actuat com ha actuat); (b) proposar i justificar les mesures psico-socio-educatives que es consideren més adequades pel noi o la noia; i (c) l’acompanyament i suport al menor en tot el procés (i si s’escau, del seu entorn familiar o social).

Considero que la tercera reflexió, que més aviat és deontològica, hauria d’anar en la direcció de delimitar correctament la funció i la tasca dels tècnics psico-socio-educatius, la qual cosa evitaria malestar en els tècnics i dissoldria molts problemes ètics.

.....

Aquestes tres reflexions d’àmbit general ens haurien d’ajudar a conèixer la clariana, el paradigma, l’hermenèutica des de la qual interpretem temàtiques i casuístiques que esdevenen (o esdevenim) *un problema ètic*. Com s’ha dit, fins i tot ens poden ajudar a dissoldre’n alguns, per exemple aquells que provenen de la confusió de les responsabilitats del tècnic psico-socio-educatiu. Dels problemes que persisteixen, pot ésser d’interès tractar les següents:

- 4. El secret professional i la confidencialitat**
- 5. El consentiment informat i l'avaluació i les teràpies coercitives**
- 6. El diagnòstic davant la vulnerabilitat de la construcció de la personalitat**
- 7. El paternalisme i la responsabilitat**
- 8. Els vincles amb el menor d'edat**